

Un galego rendíbel

Por R. CARBALLO CALERO

Unha convivencia civilizada dentro dun marco xurídico que encadre diversidade de intereses e opinións, non é concebíbel se non se baseia no respecto à liberdade de individuos e grupos, sempre entendendo que estes están ao servizo daqueles, pois todo individuo é unha realidade concreta, quer dicir, primaria, e toda colectividade é unha entidade abstracta, secundaria portanto. A necesidade de corrigir o desvalimento do individuo, desvalimento cruamente acentuado nunha sociedade desumanizada por un desenvolvemento amiúde aberrante da técnica, forza unha intensa vida societaria, coas inevitáveis renúncias ao esbanjamento extravagante e arbitrario do comportamento particular, compensadas polo incremento de poder decisório atingido polo grupo que defende solidariamente os postulados comúns.

De xeito que toda asociación supón intereses colegiados, mas non o sacrificio dos intereses do individuo a un interese transpersoal que converte a poder social nun Leviatán ou nun Moloch ao que teñan de imolar-se os corpos ou as almas dos seres singulares. Iso sería totalitarismo. E os homes da miña gerazón figeron dúas guerras —unha perdida e outra gañada— para que cando menos o noso mundo occidental se edifique sobre a primacia da liberdade do home.

Non é, pois, de recibo, nun país que se preza de pertencer a ese mundo, que se pretenda legitimar sobre fundamentos democráticos qualquer tipo de perseguición, marginación, discriminación ou excomuñón de individuos ou colectividades por motivos de relixión, raza, sexo, fala ou ideais políticos. A orden ten que estar ao servizo da liberdade, e non viceversa. Os esbirros de Cronwell perseguían en Irlanda aos irlandeses que falaban en irlandés, como nun tempo nos Seminários da nosa terra se castigava aos seminaristas que falaban en galego. Nunca fun eu alumno de un Seminario, como non fose o Seminario de Estudos Galegos, mas ocupando altos postos oficiais, ou incorporados à Administración, ou xungidos à carroza burocrática, ou asociados ou sumisos à orden lingüística decretada única verdadeira, hai un bon número de antigos alumnos daqueles Seminários, uns ordenados presbíteros e en pleno uso da súa condición sacerdotal, outros con limitacións e licenzas como consecuencia da súa redución ao estado laical, algúns que abandonaron os seus estudos antes de seren ordenados de maiores e outros que romperon a disciplina clerical e espiliron o jugo da mesma confesión relixiosa. Todos eles —e tamén os alleios ao mundo oficial— poden testemuñar sobre aquela situación de perseguición do galego, lingua aínda hoje en grande medida marginada na práctica do uso litúrgico e pastoral, apesar de que, como na administración secular, a súa condición legal teña teóricamente cambiado.

É evidente que só unha interpretación verdadeiramente liberal da legislazón vigente pode propiciar, perante a situación privilegiada da lingua estatal, a persistencia e o progreso da lingua propia da Comunidade. As derradeiras palabras que, através do medio audiotelvisivo, ouvin pronunciar a Valentin Paz Andrade, foron críticas para a jurisprudencia constitucional que consagrava esa posición de privilegio rejeitando o dereito do poder legislativo galego a declarar para os galegos un deber o coñecemento da súa lingua.

Coa superestrutura do antigo estado centralista intacta ou reforzada polas Delegacións do Goberno nas Comunidades, o Tribunal Constitucional entendendo que o uso oficial das linguas periféricas non é nunca obrigatorio, os ingénúos soños dos antigos nacionalistas galegos, confiados na súa subtil política de contemporización para conseguir unha progresiva impregnación da fala galega no conxunto da sociedade comunitaria, deben de ter-se desvanecido ou estar a ramo de desvanecer-se e de dar paso à convición de que a actual política lingüística —secomasi tida por persecutória ou abandonista da lingua estatal por certos círculos— tería que ser radicalmente modificada para contemplar qualquer probabilidade de normalización social da fala do país.

Unha igualdade legislativa que sen rectificar a situación criada polo antigo regime confiase ao libre xogo da oferta e a demanda o uso das dúas linguas co-oficiais, resultaría tan ilusoria na práctica como a nivelación xurídica dos dereitos de patróns e operarios nos inicios da revolución industrial, cando esa nivelación non fose acompañada de quaisquer medidas de protección que equilibrasen a inferioridade económica, e, portanto, a capacidade de resposta, da parte mais débil, sujeita à lei de bronce do salario. Mas no caso das linguas nacionalitárias, a situación é peor, pois se o capital e o traballo conferen aos seus titulares igualdade de dereitos no plano da legislazón, nen sequer neste plano teórico hai equivalencia entre as linguas de España, porque só unha delas é de obrigatorio coñecemento en qualquer parte do reino, e as demais poden, mas non deben ser coñecidas e usadas mesmo nos territorios onde se formaron.

E se é consecuencia dese principio o dereito de qualquer español a ignorar toda lingua española distinta do castellano, unha comisión ou tribunal encargado de julgar os méritos de un profesor para ocupar unha cátedra pode excusar-se de valorar os escritos do mesmo redactados en galego. Se o tal aspirante tivese usado a eses efectos o francés, o inglés ou o alemán, sen dúbida iso podería avaliar-se positivamente; mas tratando-se de unha lingua española que ningún español —segundo unha interpretación discriminatória da lei fundamental— ten a obriga de coñecer, a comisión, ou qualquer dos membros da mesma, pode excusar-se de ter en conta eses traballos, sen requerer sequer un informe pericial, como parecería lóxico, e como cremos que talvez se fíxese se a lingua usada fose o ruso, verosimilmente non dominado por todos os elementos do tribunal. O galego pode, así, ser un factor negativo nun concurso para proveer unha praza en Galiza, se estimamos correcta do punto de vista legal a conduta indicada. Os absurdos e iniquidades que de tal situación se derivan, prouvan que non é justa a normativa ou non se interpreta coa devida jurisprudencia.

O galego non pode prosperar muito se non é rendíbel. Un exército de funcionarios, incluíndo actores e locutores, que perceba emolumentos razoáveis, non avon-da para implantar o galego na sociedade. Os soldos que paga a Comunidade aos expertos técnicos e ensinantes, crian intereses, mas existe o perigo de que todo fiquen nun oficio funcional que non conquiste todas as capas da sociedade.